

**Gradi
kakovost,
zagotovi uspeh**

BQES
BUILD QUALITY, ENSURE SUCCESS

PRIMERJAVA SISTEMOV KAKOVOSTI

**Co-funded by
the European Union**

2021-2-SI01-KA210-ADU-000048077

SADRŽAJ

SADRŽAJ	1
2 ORGANIZACIJE, SUDJELOVANJE U PROJEKTU I UKLJUČENOST U SUSTAV OCJENJIVANJA KVALITETE	4
3 EUROPSKE I NACIONALNE ZAKONSKE I SUSTAVNE OSNOVE ZA UVOĐENJE SUSTAVA OCJENJIVANJA KVALITETE U OBRAZOVANJE ODRASLIH	6
3. 1 KVALITETA U OBRAZOVANJU ODRASLIH U STRATEŠKIM DOKUMENTIMA I ZAKONODAVSTVU U SLOVENIJI	7
3. 2 KVALITETA U OBRAZOVANJU ODRASLIH U STRATEŠKIM DOKUMENTIMA I ZAKONODAVSTVU U HRVATSKOJ	10
4 USPOREDBA SLOVENSKEG I HRVATSKOG MODELA PROCJENE KVALITETE NA TEMELJU SAMOEVALUACIJE	14
4. 1 POSTUPAK SAMOEVALUACIJE	16
4. 1. 1 PODRUČJA I POKAZATELJI KVALITETE	17
4. 2 AKTIVNOSTI U OKVIRU CIKLUSA SAMOEVALUACIJE	25
5 RAZLIKE U UNUTARNJEM SUSTAVU KVALITETE SLOVENSkih I HRVATSKIH ORGANIZACIJA ZA OBRAZOVANJE ODRASLIH	28
6 VANJSKA EVALUACIJA	29
7 ZAKLJUČAK	30

1. UVOD

Usljed poplave raznih obrazovnih programa koje nude privatne i javne organizacije za obrazovanje odraslih, potrebno je prije svega brinuti o kvaliteti usluga, jer određena organizacija za obrazovanje odraslih na tržištu može biti konkurentna samo ako, osim povoljne cijene usluga, polaznicima nudi i visoku kvalitetu istih. U osiguravanju kvalitete u pojedinoj organizaciji moraju sudjelovati svi zaposlenici, jer ona ne ovisi samo o upravi, savjetnicima za kvalitetu odnosno članovima komisije za kvalitetu ili pojedinim učiteljima, već o svima koji sudjeluju u organizaciji i provedbi obrazovnih programa i podržavajućih aktivnosti, kao i o suradnji s lokalnom zajednicom i drugim dionicima iz okoline koji mogu utjecati na organizaciju i implementaciju obrazovnih programa (Možina, 2003).

Osiguranje kvalitete u obrazovanju odraslih je iznimno važno, jer na taj način organizacije za obrazovanje odraslih dokazuju da imaju obrazovne programe koje nude na tržištu, oblikovane prema odgovarajućim kriterijima, da je osoblje koje provodi te programe adekvatno osposobljeno i djeluje u obrazovnom procesu po osnovnim andragoškim načelima, da osigurava materijalne uvjete za provođenje pojedinih obrazovnih programa, odgovarajuće se brine o promociji obrazovanja i odrasle potiče na uključivanje u proces cjeloživotnog učenja, pri čemu uzima u obzir i nacionalne i međunarodne strategije te pruža adekvatnu podršku odraslima tijekom procesa obrazovanja. Naravno, u svemu tome ne možemo zanemariti planski i sustavni rad uprave, koja zbog veza s partnerima i financijerima u organizacijama za obrazovanje odraslih treba poticati i osiguravati uspostavu i razvoj unutarnjeg sustava kvalitete, koji se temelji na samoocjenjivanju i po potrebi i prema nacionalnim standardima i zahtjevima nadopunjuje vanjskim procjenama kvalitete.

Možina je još 2003. godine (2003, str. 61) istaknula da se obrazovanje odraslih suočava s sve većom konkurencijom i da se u borbi za opstanak kao jedna od konkurentskih prednosti svake organizacije za obrazovanje odraslih pojavljuje sposobnost da definira kvalitetu svojih usluga. To je bio jedan od ključnih razloga zbog kojih su se vodstva takvih organizacija u Sloveniji već vrlo rano počela sustavno baviti utvrđivanjem i osiguravanjem kvalitete svog rada. Naravno, to nije bio jedini razlog koji je doveo do masovnog uključivanja organizacija za obrazovanje odraslih u Sloveniji u projekt POKI (Ponudimo odraslima kvalitetno obrazovanje). Jedan od razloga bio je i dokazivanje odgovarajuće kvalitete obrazovanja važnim financijerima, posebno s punopravnim pristupanjem Slovenije u EU, kada je većina aktivnosti obrazovanja odraslih, koja je prije bila financirana iz integralnog proračuna, preusmjerena na različite projekte, prije svega razvoja osnovnih kompetencija (kasnije i stručnih), koji su financirani s 80% iz programa Europskog socijalnog fonda. Upravo zbog navedenog, kvaliteta obrazovanja na području obrazovanja odraslih i u Sloveniji je vrlo brzo prepoznata kao jedan od ključnih europskih i nacionalnih prioriteta.

Zapravo su se slovenske organizacije za obrazovanje odraslih ocjenjivanja kvalitete uz podršku Andragošskog centra Slovenije (u nastavku ACS) prihvatile vrlo brzo, jer počeci projekta POKI sežu u 2001. godinu, kada je ACS razvio model za samoevaluaciju. Taj model se razvio na temelju razvojne studije "Osiguravanje i razvoj kvalitete u obrazovanju odraslih". U projekt POKI nikada nisu bile uključene sve organizacije koje provode obrazovanje odraslih, već prvenstveno pučka učilišta, pored njih i privatne obrazovne organizacije te srednje škole ili srednjoškolski centri, koji osim redovnog obrazovanja provode i obrazovanje odraslih, i to dobrih 10% svih organizacija (javne i privatne – u Sloveniji bi trebalo da programe, koje svrstavamo u područje obrazovanja odraslih, provodi 400 organizacija, škola, društava i sl.), koje u Sloveniji provode programe obrazovanja odraslih. U projekt POKI su bile uključena gotovo sva pučka učilišta, koja u području obrazovanja odraslih čine javnu mrežu i koje su u javnosti prepoznate kao začetnice organizirane obrazovne djelatnosti za odrasle. Do 2013. godine, kada je obučena posljednja skupina organizacija za uvođenje samoevaluacije po modelu POKI, u projektu je sudjelovalo 69 organizacija za obrazovanje odraslih, što predstavlja 53% svih obrazovnih organizacija koje su u školskoj godini 2012/13 provodile javno važeće programe obrazovanja odraslih.

U Hrvatskoj su organizacije za obrazovanje odraslih počele uvoditi model ocjenjivanja kvalitete u obrazovanju odraslih u 2019. godini, i to s projektom "Razvoj sustava osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih", koji je financiran iz Europskog socijalnog fonda, a nositelj projekta je Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Osnovni cilj spomenutog projekta je razviti sustav osiguravanja kvalitete pomoću modela samoevaluacije i vanjske evaluacije u organizacijama za obrazovanje odraslih s ciljem poboljšanja kvalitete obrazovanja odraslih.

2 ORGANIZACIJE, SUDJELOVANJE U PROJEKTU I UKLJUČENOST U SUSTAV OCJENJIVANJA KVALITETE

U projektu BQES (Build quality, ensure success - Gradi kvalitetu, osiguraj uspjeh) sudjeluju 3 organizacije za obrazovanje odraslih, i to Zavod za obrazovanje odraslih i mladih Lendava (u nastavku LU Lendava) iz Slovenije te Pučko otvoreno učilište Čakovec (u nastavku POU Čakovec) i Ustanova za obrazovanje odraslih Dante iz Hrvatske (u nastavku Dante).

Sve tri organizacije imaju uveden sustav ocjenjivanja kvalitete na temelju samoevaluacije, i to LU Lendava od školske godine 2006/07, kada se pridružila projektu "Ponudimo odraslima kvalitetno obrazovanje" kao 5. generacija Pokijevaca, koji je provodio i još uvijek provodi Andragoški centar Slovenije. To znači da je LU Lendava kvalitetu svog rada počela ocjenjivati i na razini pojedinih obrazovnih programa, kao i na razini cijele obrazovne organizacije prije punih 16 godina i do početka provođenja projekta BQES izradila je već 5 samoevaluacijskih izvještaja te na temelju njih akcijske planove, pomoću kojih je uvela i uvodi niz poboljšanja na različitim područjima svog djelovanja, i to prema odabranim pokazateljima kvalitete. Ocjenjivanje kvalitete po modelu samoevaluacije provodi i s ciljem da polaznicima nudi kvalitetno i suvremeno znanje, takvo koje je primjenjivo, trajno i prenosivo u različite životne i radne okolnosti, kao i s ciljem da svoj rad, koji obavlja za potrebe provođenja obrazovanja odraslih, u koje uključuje odrasle iz lokalne i regionalne sredine, neprestano poboljšava, također zbog prepoznatljivosti na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Osim uvedenog i sada već čvrsto utemeljenog sustava ocjenjivanja kvalitete, koji je postao jedna od temeljnih aktivnosti organizacije, LU Lendava ima i osposobljenog savjetnika za kvalitetu u obrazovanju odraslih, i to od 2011. godine nadalje. Osposobljeni savjetnik za kvalitetu je osoba s odgovarajućim stručnim znanjem koja savjetuje sve one koji su u obrazovnoj organizaciji uključeni u procese provođenja samoevaluacije. Ujedno ima i ključnu ulogu u ocjenjivanju i razvijanju kvalitete s ciljem

da ti procesi teku učinkovito i donose rezultate, jer samo ti rezultati omogućuju neprekidan razvoj kvalitete u organizaciji.

Pučko otvoreno učilište Čakovec i Ustanova za obrazovanje odraslih Dante pripremile su prvo samoevaluacijsko izvješće u 2021. godini u sklopu projekta "Razvoj sustava osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih". To je bila prva samoevaluacija koju su provele obje hrvatske organizacije za obrazovanje odraslih, stoga su se posebno posvetile preciznosti i sustavnosti pripreme istog. Oba rukovoditelja ističu da zaposlenici u obje organizacije od uvijek teže kvalitetnoj provedbi obrazovnih programa i podršku djelatnosti, u suvremenim i primjereno uređenim prostorima, koji su opremljeni prema zakonski određenim standardima te s angažiranim i osposobljenim predavačima. Unatoč tome, priprema prvog samoevaluacijskog izvješća za njih je bila veliki izazov, jer je bilo potrebno svaku pripremljenu analizu potkrijepiti dokazima.

Ustanova za obrazovanje odraslih Dante iz Rijeke, osim unutarnjeg sustava ocjenjivanja kvalitete, odlučila se i za vanjsko ocjenjivanje kvalitete (u Sloveniji vanjsko ocjenjivanje kvalitete naziva se Vanjska ekspertna evaluacija), koje je provela Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, koja nadzire i provedbu projekta, kojim se u organizacije za obrazovanje odraslih u Hrvatskoj uvodi model ocjenjivanja kvalitete na temelju samoevaluacije.

Ako površno pogledamo, oba sustava ocjenjivanja kvalitete su slična, no između njih postoje i neke značajne razlike, koje su vjerojatno posljedica činjenice da se ocjenjivanje kvalitete na temelju samoevaluacije u području obrazovanja odraslih u Sloveniji provodi već gotovo 20 godina. To znači da je slovenski model ocjenjivanja kvalitete tijekom svih tih godina bio podvrgnut i daljnjem razvoju, o čemu svjedoči i povećanje broja područja i podpodručja na kojima se može ocjenjivati kvaliteta, kao i mnoštvo kriterija i standarda kvalitete na svakom od područja, što organizacijama omogućava u svakom novom ciklusu samoevaluacije ne samo izbor neprestano novih podpodručja, već i standarda kvalitete i kriterija po kojima se oni ocjenjuju. Ujedno to znači da se ocjenjivanje kvalitete po modelu samoevaluacije više ne može smatrati razvojnim zadatkom slovenskih organizacija za obrazovanje odraslih, već njihovim standardnim zadatkom. U Hrvatskoj je pak s projektom Agencije za strukovno

obrazovanje i obrazovanje odraslih u 2019. godini tek uspostavljen temelj za provođenje unutarnjeg i vanjskog ocjenjivanja kvalitete u obrazovanju odraslih, što znači da je i pred agencijom i pred hrvatskim organizacijama za obrazovanje odraslih još dug put i prilično samoevaluacijskih ciklusa.

U nastavku sekundarnog istraživanja predstaviti ćemo europski okvir ocjenjivanja kvalitete u obrazovanju odraslih te sistemsku uključenost istog u nacionalne strateške dokumente, proces ocjenjivanja kvalitete na temelju odabranih područja, podpodručja i pokazatelja kvalitete te razlike između slovenskog i hrvatskog sustava ocjenjivanja kvalitete u obrazovanju odraslih, koje smo uočili tijekom sekundarnog istraživanja.

3 EUROPSKE I NACIONALNE ZAKONSKE I SUSTAVNE OSNOVE ZA UVOĐENJE SUSTAVA OCJENJIVANJA KVALITETE U OBRAZOVANJE ODRASLIH

Kvaliteta obrazovanja prepoznata je kao jedan od ključnih europskih i nacionalnih ciljeva i prioriteta. U međunarodnom diskursu o obrazovanju odraslih, posebno u relevantnim dokumentima kao što je, na primjer, Preporuka Vijeća Europe od 19. 12. 2016. u poglavlju o Novim mogućnostima za odrasle, navodi se da bi obrazovanje odraslih trebalo temeljiti na tri koraka, a to su procjena vještina, pružanje fleksibilne i kvalitetne ponude obrazovanja prilagođenog potrebama pojedinca, te vrednovanje i priznavanje stečenih vještina. Još prije tog dokumenta u mnogim strateškim dokumentima EU o obrazovanju raspravljalo se o kvaliteti u obrazovanju, npr. u Strateškom okviru za europsku suradnju u obrazovanju i osposobljavanju (ET 2020), koji je usvojilo Vijeće Europske unije u svibnju 2009. i drugima. Kvaliteta je u obrazovnim sustavima EU tako u posljednja dva desetljeća postala jedan od prioritetnih zadataka, čega su se svi sustavi i odgovorni za njih vrlo dobro svjesni.

Europska komisija prepoznala je područje razvoja kvalitete u obrazovanju odraslih kao jedno od ključnih područja i istaknula da se osiguravanje kvalitete i razvijanje kulture kvalitete u obrazovanju odraslih polako razvija, posebno pod utjecajem EQAVET-a (Europskog referentnog okvira za osiguravanje kvalitete). EQAVET, koji je primarno namijenjen ocjenjivanju kvalitete u području strukovnog obrazovanja, počeo se koristiti

i u obrazovanju odraslih, jer opisuje ciklus kvalitete u 4 faze (planiranju, izvođenju, ocjeni i provjeri) te definira 10 pokazatelja kvalitete, koji se mogu koristiti kao podrška vrednovanju i poboljšanju kvalitete sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Upravo taj okvir za osiguravanje kvalitete je jedan od modela koji se može prilagoditi i obrazovanju odraslih.

Načela osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih, unatoč različitim modelima obrazovanja odraslih i različitim oblicima upravljanja, temelje se na zajedničkim načelima kvalitete, koja su nastala na temelju ISO načela kvalitete i UNESCO-vih smjernica za utvrđivanje, vrednovanje i priznavanje neformalnog i prigodno stečenog znanja odraslih (UNESCO, Institut za Cjeloživotno učenje, 2012). U osnovi, za postizanje pozitivnog učinka i trajnog osiguravanja kvalitete u obrazovanju potrebne su kulturne promjene, koje se temelje na razvoju kulture kvalitete u obrazovanju i kao posljedica toga proces samoevaluacije nakon određenog vremena postaje dio kulture ustanove, a ne samo formalnost koja se mora obaviti. Upravo zbog toga fokus mnogih obrazovnih politika u Europi uvijek je bio na uspostavi održivog sustava modela osiguravanja kvalitete u obrazovanju, u kojem će zbog učinkovitosti svi uključeni imati povjerenje.

Osiguravanje kvalitete u obrazovanju i osposobljavanju upravo zbog navedenog postaje predmet političke rasprave o obrazovanju na nacionalnoj, europskoj i globalnoj razini. Na globalnoj razini, s usvajanjem Agende Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030., a na europskoj razini s usvajanjem Strateškog okvira Obrazovanje i osposobljavanje 2020., potvrđen je konsenzus država članica UN-a o potrebi za politikama i sustavima usmjerenim na osiguravanje i jačanje kvalitete u obrazovanju (<https://www.gov.si teme/ugotavljanje-in-zagotavljanje-kakovosti-v-vzgoji-in-izobrazevanju/>).

3. 1 KVALITETA U OBRAZOVANJU ODRASLIH U STRATEŠKIM DOKUMENTIMA I ZAKONODAVSTVU U SLOVENIJI

Kvaliteta u obrazovanju odraslih prvi put se spominje u strateškom dokumentu u Sloveniji 2004. godine u ReNPIO (Rezoluciji o nacionalnom programu obrazovanja odraslih u Republici Sloveniji za razdoblje 2004-2010), i to u točki 2, Obrazovna i organizacijska infrastruktura te raspoređivanje javno-valjanih obrazovnih programa, gdje stoji: "Da bismo potaknuli veću brigu o kvaliteti obrazovanja odraslih, potrebno je osposobljavanje stručnih djelatnika u obrazovnim organizacijama te savjetodavna podrška pri implementaciji modela kvalitete."

U Bijeloj knjizi o odgoju i obrazovanju (2011) kvaliteta u obrazovanju odraslih istaknuta je među načelima: *Pravo na kvalitetno obrazovanje za sve*¹ (str. 375) i među ciljevima: *Osigurati svim odraslim osobama pristup kvalitetnim obrazovnim i učenim mogućnostima koje će omogućiti punu realizaciju njihovog ljudskog potencijala i koje će povezivati osobna iskustva s širim društvenim, ekonomskim, kulturnim i okolišnim faktorima te na taj način osposobiti ljude za djelovanje, za refleksiju i za odgovarajuće reagiranje na socijalne, političke, ekonomske, kulturne i tehnološke izazove te za izgradnju zajednice* (str. 376-377). Posebno poglavlje (4.6) posvećeno je i razvoju kvalitete, gdje je zapisano da se ocjenjivanje i razvoj kvalitete u obrazovanju odraslih intenzivnije razvija posljednjih 10 godina, no da je još uvijek u početnoj fazi što se tiče implementacije, te da je najrašireniji pristup u mreži obrazovanja odraslih model samoevaluacije POKI, koji je do 2010. godine koristilo oko 35% svih obrazovnih

¹ Obrazovanje odraslih mora biti osnovano tako da omogućava svim skupinama sudionika zadovoljavanje njihovih obrazovnih potreba i ostvarivanje njihovih potencijala. Da bi se to postiglo, potrebno je razvijati kvalitetu ulaznih, procesnih i izlaznih faktora obrazovanja odraslih (koji su izuzetno dobro definirani u stručnom priručniku "Pokazatelji kvalitete obrazovanja odraslih", ACS, 2013). Posebnu pažnju potrebno je posvetiti obrazovanju osoba s posebnim potrebama. Svi koji pokazuju interes u području obrazovanja odraslih moraju imati mogućnost sudjelovanja u planiranju, ocjenjivanju i razvoju kvalitete tog obrazovanja. Također je potrebno jasno odrediti granice između onoga što je domena stručnosti učitelja i obrazovnih stručnjaka, te ostalih javnosti.

organizacija koje trenutno provode javno valjane programe obrazovanja odraslih (str. 384).

U Rezoluciji o nacionalnom programu obrazovanja odraslih u Republici Sloveniji za razdoblje 2013-2020 zapisano je da je vizija nacionalnog programa obrazovanja odraslih u Republici Sloveniji: *Omogućiti svakom odraslom stanovniku Slovenije jednake mogućnosti za kvalitetno obrazovanje u svim životnim razdobljima* (str. 11). ReNPIO navodi da su: "U osiguravanju kvalitete postignuta važna poboljšanja kvalitete provedbe programa. U model Ponudimo odraslama kvalitetno obrazovanje uključeno je 44% svih izvođača obrazovanja odraslih (narodna sveučilišta, srednje škole i privatne organizacije), a do 2013. godine obučeno je i 29 savjetnika za kvalitetu. Osim toga, do 2013. godine dodijeljeno je i 11 priznanja za razvoj kvalitete u obrazovanju odraslih. Upravo u tom razdoblju uveden je i zeleni znak kvalitete za obrazovne organizacije, koje svake tri godine dokazuju da sustavno brinu o kvaliteti obrazovanja odraslih." (ReNPIO, 2013, str. 13). Na temelju postignutih rezultata možemo zaključiti da je upravo u razdoblju od 2004. do 2013. godine na području ocjenjivanja kvalitete u obrazovanju odraslih napravljen najveći napredak. Među dugoročnim ciljevima ReNPIO 2013-2020, između ostalog, zapisano je da će se cjeloživotnost obrazovanja odraslih promicati tako da će se dugoročno "osiguravati kvaliteta i učinkovitost obrazovanja i osposobljavanja odraslih, uključujući razvoj izvrsnosti i atraktivnosti na svim razinama" (str. 37). Također, ReNPIO 2013-2020 među aktivnostima potrebnim za provedbu obrazovanja odraslih ističe:

- osiguravanje kvalitete,
- daljnji razvoj metoda i instrumenata osiguravanja kvalitete - uključujući uvođenje nacionalnog standarda i znaka kvalitete za područje obrazovanja odraslih,
- nacionalni kvantitativni i kvalitativni pokazatelji učinkovitosti i kvalitete sustava obrazovanja odraslih, koji proizlaze iz širih ciljeva društvenog razvoja (uključujući pokazatelje za mjerenje kompetencija odraslih),
- obnova pokazatelja kvalitete za formalno obrazovanje i razvoj pokazatelja za neformalno obrazovanje odraslih te
- podrška mjere za provođenje kvalitete u obrazovnim organizacijama za odrasle (alati IKT) (str. 49-51, sažeto).

U ReNPIO posebno poglavlje je posvećeno i ocjenjivanju i razvoju kvalitete u obrazovanju odraslih, koje obuhvaća:

- normativne osnove za sustavno ocjenjivanje i razvijanje kvalitete u svim obrazovnim organizacijama koje provode obrazovanje odraslih, financirano iz javnih sredstava,
- razvojni rad u izvođačkim organizacijama za provedbu projekata usmjerenih na razvoj kvalitete različitih faktora obrazovanja odraslih,
- daljnji razvoj i provedbu podršku mjera za provođenje samoevaluacije u obrazovnim organizacijama za odrasle,
- djelovanje mreže savjetnika za kvalitetu u obrazovanju odraslih,
- djelovanje i daljnji razvoj internetskih baza pitanja za ocjenjivanje kvalitete u obrazovanju odraslih, što znači da će se poticati ulaganje u kvalitetu (str. 52).

ReNPIO 2013-2020 također je bio i temelj za zakonsko definiranje ocjenjivanja i razvijanja kvalitete u obrazovanju odraslih u Sloveniji. Zakon o obrazovanju odraslih (Službeni list RS br. 6/18) u 9. poglavlju, u člancima od 67 do 69, govori o ocjenjivanju i razvijanju kvalitete. Između ostalog, zapisano je da se ocjenjivanje i razvijanje kvalitete provodi u obrazovnim programima za odrasle i aktivnostima koje se financiraju iz javnih sredstava (savjetodavna djelatnost), da ocjenjivanje kvalitete znači prikupljanje i vrednovanje kvantitativnih i kvalitativnih podataka o procesima, rezultatima i učincima obrazovnih programa za odrasle i aktivnostima koje su zakonski definirane, da je razvijanje kvalitete planiranje i uvođenje mjera za održavanje i razvijanje kvalitete te da se provodi kontinuiranim praćenjem, samoevaluacijom i vanjskom evaluacijom, a za potrebe ocjenjivanja i razvijanja kvalitete zadatke obavlja ACS.

ZIO (Zakon o izobraževanju odraslih) javnim organizacijama koje provode obrazovne programe za odrasle i aktivnosti koje se financiraju iz javnih sredstava nalaže da

uspostave unutarnji sustav kvalitete, koji uključuje kontinuirano praćenje i samoevaluaciju. U tu svrhu moraju imenovati komisiju za kvalitetu, koja planira i koordinira ocjenjivanje i razvijanje kvalitete te na svojoj web stranici predstaviti sustav unutarnjeg ocjenjivanja i razvijanja kvalitete. Također, organizacije koje provode obrazovne programe za odrasle i aktivnosti koje se financiraju iz javnih sredstava, dužne su financijerima pružati podatke i sudjelovati u vanjskom ocjenjivanju kvalitete.

3. 2 KVALITETA U OBRAZOVANJU ODRASLIH U STRATEŠKIM DOKUMENTIMA I ZAKONODAVSTVU U HRVATSKOJ

Na Hrvatskom se kvaliteta obrazovanja prvi put ističe u strateškom dokumentu Strategija obrazovanja odraslih iz 2004., gdje je, između ostalog, zapisano da je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u prosincu 2002. objavila "Deklaraciju o znanju", u kojoj je istaknula da je znanje pokretačka snaga razvoja te da je potrebno težiti razvoju obrazovanja i znanosti u skladu sa svjetskim kriterijima kvalitete, jer to predstavlja prvi korak prema oblikovanju društva znanja. Također je u spomenutoj strategiji naglašeno da će obrazovanje doprinijeti povećanju konkurentnosti, ako se osigura uspostava sustava vanjskog ocjenjivanja i samoevaluacije kvalitete procesa i rezultata obrazovanja (str. 2). Među ciljevima koje navodi hrvatska Strategija obrazovanja odraslih iz 2004. godine je i uspostava sustava ocjenjivanja i osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih te uspostava nadzora nad kvalitetom obrazovanja odraslih, s ciljem osiguranja razvoja i napretka s namjerom ostvarenja izvrsnosti (str. 6) u obrazovanju odraslih. Upravo zbog toga potrebno je uspostaviti sustav obrazovanja/učenja koji će svim odraslim osobama nuditi jednake mogućnosti za uključivanje u kvalitetno cjeloživotno učenje i u kojem će obrazovna ponuda proizlaziti iz konkretnih potreba za učenjem.

U strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije pod nazivom "Nove boje znanja" iz 2014. godine, među temeljnim ciljevima cjeloživotnog učenja navedeno je i "Poboljšanje kvalitete cjeloživotnog učenja i uspostava sustava osiguravanja kvalitete". Objasnio se da osiguravanje kvalitete u obrazovanju uključuje unutarnje ocjenjivanje kvalitete obrazovanja u samim organizacijama, koje se temelji na samoevaluaciji, te vanjsko ocjenjivanje kvalitete, koje na temelju propisanih objektivnih standarda i kriterija provodi ovlaštena agencija, koja je također izložena

vanjskom vrednovanju/evaluaciji. Osiguravanje kvalitete rezultat je unutarnjeg i vanjskog ocjenjivanja kvalitete u organizacijama (postupaka, materijalnih i kadrovskih uvjeta...), u obrazovnim programima (relevantnost, načini stjecanja i provjere znanja), te se odražava i u uspješnosti učenika/odraslih koji se obrazuju (ispiti, uspješnost u daljnjem obrazovanju, zapošljivost...) (str. 32). Istovremeno, u strategiji iz 2014. godine istaknut je i komentar koji se odnosi na neostvarenje cilja strategije iz 2004. godine, pri čemu je zapisano: "Dok Strategija obrazovanja odraslih (2004) prepoznaje važnost kvalitetnog obrazovanja, među ciljevima nije uključila uspostavu koherentnog sustava osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih" (str. 32). Kao zanimljivost, treba istaknuti činjenicu da strategija "Nove boje znanja" obuhvaća i poglavlje o obrazovanju odraslih, no ne govori o kvaliteti u obrazovanju odraslih, modelu ocjenjivanja kvalitete i vrednovanju istog. Samo ističe činjenicu da programi obrazovanja odraslih, koje provode organizacije za obrazovanje odraslih, moraju biti kvalitetni.

U Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine, koja je objavljena 2021. godine, istaknuto je da će se u obrazovanju odraslih i u budućnosti nastojati podići razinu kvalitete programa za obrazovanje odraslih i povećati uključenost odraslih u programe cjeloživotnog učenja s ciljem rasta produktivnosti i kvalitete radne snage te veće sposobnosti prilagođavanja brzim promjenama u društvu. To će istovremeno biti ključna smjernica konkurentnosti, produktivnosti, ali i investicijske privlačnosti hrvatskog gospodarstva. O uspostavi unutarnjeg ili vanjskog sustava ocjenjivanja kvalitete u obrazovanju odraslih navedeni dokument ne govori.

U Zakonu o Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih iz 2010. godine, među aktivnostima agencije ističe se i sudjelovanje u procesima evaluacije, samoevaluacije i vanjske evaluacije u sustavu strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih. Međutim, nije konkretno navedeno kako bi se sustav ocjenjivanja kvalitete trebao uspostaviti, realizirati i nadzirati.

U Hrvatskoj je novi Zakon o obrazovanju odraslih donesen krajem 2021. godine, gotovo 4 godine nakon što je isti zakon donesen u Sloveniji. U hrvatskom zakonu u točki 18. članka 2. definiran je pojam osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih, odnosno pojam se tumači kao skup međusobno povezanih procesa koji uključuju kontinuirano samovrednovanje u organizaciji i kontinuirano vanjsko vrednovanje

ishodi učenja, vanjska evaluacija organizacije, obrazovni programi, evaluacijski programi i obrazovni procesi. U članku 3., u kojem su prikazana načela i ciljevi općeg obrazovanja odraslih te načela i ciljevi formalnog obrazovanja odraslih za stjecanje kompetencija potrebnih za rad, jedan od ciljeva je vanjska procjena kvalitete u obrazovanju odraslih koja se temelji na:

- načela neovisne vanjske procjene kvalitete,
- pouzdanost i vjerodostojnost postupaka procjene,
- vjerodostojnost postignute kvalifikacije i
- kompetentnost provoditelja vanjske procjene kvalitete.

Kao i u slovenskom Zakonu o obrazovanju odraslih, hrvatski Zakon također predstavlja zakonski uređeno osiguranje kvalitete u obrazovanju odraslih u 9. poglavlju, članci 23. do 28. Tako je člankom 23. definirano da sustav osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih uključuje vanjsko i unutarnje vrednovanje kvalitete, da unutarnji sustav osiguravanja kvalitete uspostavlja svaka organizacija sama te da se u sklopu tog sustava kontinuirano provodi proces samovrednovanja, da učinkovitost unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete i kontinuiranog procesa samovrednovanja provjeravaju kroz proces vanjske provjere kvalitete te da se kvaliteta u obrazovanju odraslih temelji na načelima:

- osiguranje uvjeta za kvalitetno obrazovanje i učenje, u skladu s potrebama osobnog, društvenog i ekonomskog razvoja, socijalne uključenosti, potrebama tržišta rada i ukidanja svih oblika diskriminacije sudionika,
- stjecanje ključnih kompetencija cjeloživotnog učenja,
- obrazovanje temeljeno na ishodima učenja,
- odgovornosti svih kreatora obrazovanja odraslih.

Pritom se ističe da su pojedina radna tijela odgovorna za sustav osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih, kao i za postupke i alate kojima se procjenjuje kvaliteta u obrazovanju odraslih putem samovrednovanja ili vanjskog vrednovanja.

Zakon također definira da se sustav osiguravanja kvalitete u organizaciji uspostavlja kontinuiranim vrednovanjem polaznika, ustanove, prijavljenih obrazovnih programa i provedbe potonjih, i to kroz sljedeće postupke:

- samoevaluacija organizacije,

- vanjsko vrednovanje,
- vrednovanje provedbe programa obrazovanja i programa vrednovanja,
- vanjsko vrednovanje ishoda učenja polaznika,
- inspekcijski, stručni i upravni nadzor rada u organizaciji
- praćenje rada organizacije kroz NISOO (Nacionalni informacijski sustav obrazovanja odraslih)

Člankom 24. Zakona definirano je da organizacija za obrazovanje odraslih provodi samovrednovanje na temelju smjernica i alata za samovrednovanje, o provedbi izrađuje izvješće o samovrednovanju, a to je temelj za daljnju, vanjsku procjenu kvalitete. Smjernice, područja i alate za samovrednovanje priprema Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih koja ujedno vodi i održava informacijski sustav koji pruža ustanovama podršku u procesu samovrednovanja, a koristi se i u vanjskom vrednovanju kvalitete rada organizacija.

Agencija za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih provodi vanjsku procjenu kvalitete u organizacijama za obrazovanje odraslih, a njezine zadaće i zadaće definirane su člankom 25 Zakona. Organizaciji za obrazovanje odraslih u kojoj je provela vanjsku procjenu kvalitete Agencija izdaje ocjenu razine kvalitete (4 razine razine kvalitete) za razdoblje od 5 do 7 godina.

Valja istaknuti da je u članku 26 navedenog zakona naglašeno da Ministarstvo obrazovanja, ako je organizacija za obrazovanje odraslih dva puta uzastopno ocijenjena negativnom ocjenom (ne postiže traženu razinu kvalitete), trajno zabranjuje istoj organizaciju obrazovanja odraslih. U Hrvatskoj programi nisu registrirani pri nadležnom ministarstvu kao u Sloveniji, već provedbu programa i osiguranje materijalnih uvjeta za provedbu svakog programa obrazovanja odraslih ocjenjuje Agencija. Organizacija se ne može žaliti na rješenje ministarstva, ali može pokrenuti pravni spor.

Na temelju strateških dokumenata utvrđeno je da je sustav procjene kvalitete u obrazovanju odraslih u Sloveniji uspostavljen mnogo brže nego u Hrvatskoj, iako se o procjeni kvalitete u obrazovanju odraslih u Hrvatskoj počelo govoriti samo 3 godine

kasnije nego u Sloveniji. Međutim, hrvatski Zakon o obrazovanju odraslih u području procjene kvalitete u obrazovanju odraslih je puno rigorozniji od slovenskog, iako su na Hrvatskom sustavu procjene kvalitete u obrazovanju odraslih počeli uvoditi tek 2019. godine, kada je slovenski sustav već bio uspostavljen i zakonski definiran. U slovenskom prostoru vanjsko procjenjivanje kvalitete (vanjska ekspertna evaluacija) je još uvijek odluka pojedine organizacije, dok je u Hrvatskoj to obvezno, a vanjsko procjenjivanje kvalitete u pojedinoj organizaciji je domena Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. U Sloveniji vanjsko ekspertno procjenjivanje kvalitete (vanjska ekspertna evaluacija) provodi ACS zajedno s osposobljenim stručnjacima za kvalitetu, koji su dio nacionalnog sustava procjene kvalitete, ali su istovremeno većinom zaposleni na narodnim univerzitetima ili u drugim organizacijama za obrazovanje odraslih, koje su nositelji zelenog znaka POKI, a osposobljavanje za savjetnike za kvalitetu je bila nadogradnja nacionalnog razvojnog projekta POKI.

4 USPOREDBA SLOVENSKOG I HRVATSKOG MODELA PROCJENE KVALITETE NA TEMELJU SAMOEVALUACIJE

Slovenski model procjene kvalitete u obrazovanju odraslih razvijao se od 2001. godine, temeljeći se na projektu Razvoj modela samoevaluacije kvalitete obrazovanja odraslih, koji je provodio Andragoški centar Slovenije, te se u 20 godina već dobro uspostavio u slovenskom prostoru, dok se hrvatski model uspostavio tek s projektom Razvoj sustava osiguravanja kvalitete u obrazovanju odraslih 2019. godine. Nositelj projekta procjene kvalitete u obrazovanju odraslih u Hrvatskoj je Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, a cilj projekta je razvoj sustava osiguravanja kvalitete s izradom modela samoevaluacije i vanjske evaluacije u organizacijama za obrazovanje odraslih s ciljem poboljšanja obrazovanja odraslih na temelju relevantnih istraživačkih podataka, što znači da se hrvatski model procjene kvalitete u obrazovanju odraslih zapravo tek uspostavlja.

Da bismo dobili jasan uvid koliko posla je još pred hrvatskim kolegama, u nastavku predstavljamo razvojne prekretnice u uvođenju sustava kvalitete u obrazovanju odraslih, koje je objavio Andragoški centar Slovenije na web stranici namijenjenoj aktivnostima razvoja kvalitete u obrazovanju odraslih (Izvor:

<https://kakovost.acs.si/vsebina/dejavnost-razvoja-kakovosti-izobrazevanja-odraslih#zavihek-razvojni-mejniki>).

godina	razvojna prekretnica
2000	Razvojni studij Osiguranje kvalitete u obrazovanju odraslih.
2001	Razvoj modela za samovrednovanje Odraslima nudimo kvalitetno obrazovanje.
2004	Razvoj poticaja za ulaganje u kvalitetu: Zelena oznaka kvalitete.
2005	Razvijanje poticaja za ulaganje u kvalitetu: nagrade za razvoj kvalitete u obrazovanju odraslih.
2006	Idejno rješenje uloge konzultanata za kvalitetu u obrazovanju odraslih.
2007	Stvaranje polazišta za razvoj kvalitete u savjetovalištima za obrazovanje odraslih ISIO.
2008	Razvoj modela za procjenu i razvoj kvalitete u savjetovalištima za obrazovanje odraslih ISIO.
2011	Razvoj pristupa vanjskom stručnom vrednovanju.
2014	Osmišljavanje opisa poslova i zadataka te potrebnih vještina za ulogu kvalitetnog savjetnika u obrazovanju odraslih. Formiranje polazišta za rad Savjetnika za kvalitetu u obrazovanju odraslih.
2016	Obnovljen koncept stjecanja i produljenja prava korištenja Zelenog znaka kvalitete Odraslima nudimo kvalitetno obrazovanje.

U Sloveniji se u razdoblju od 2003. do 2022. godine razvilo 5 setova pokazatelja kvalitete i 7 različitih programa osposobljavanja za provođenje različitih oblika evaluacije kvalitete u obrazovanju odraslih, kao i niz stručne i znanstvene literature koja se odnosi na kvalitetu u obrazovanju odraslih. Naravno, u tih 20 godina razvila se i sveobuhvatna informacijsko-komunikacijska podrška koja olakšava rad organizacijama koje su uključene u provedbu samoevaluacije. U Hrvatskoj su 2020. godine za potrebe provođenja samoevaluacije u okviru tekućeg projekta pripremili prvi set pokazatelja kvalitete, proveli osposobljavanje za one organizacije koje su se prve uključile u proces samoevaluacije te uspostavili informacijsko-komunikacijsku podršku za organizacije koje su pristupile samoevaluaciji. To znači da je Hrvatska tek na početku puta procjene kvalitete u obrazovanju odraslih po modelu samoevaluacije, ali je uz unutarnje procjenjivanje kvalitete odmah uspostavila i vanjsko, neovisno

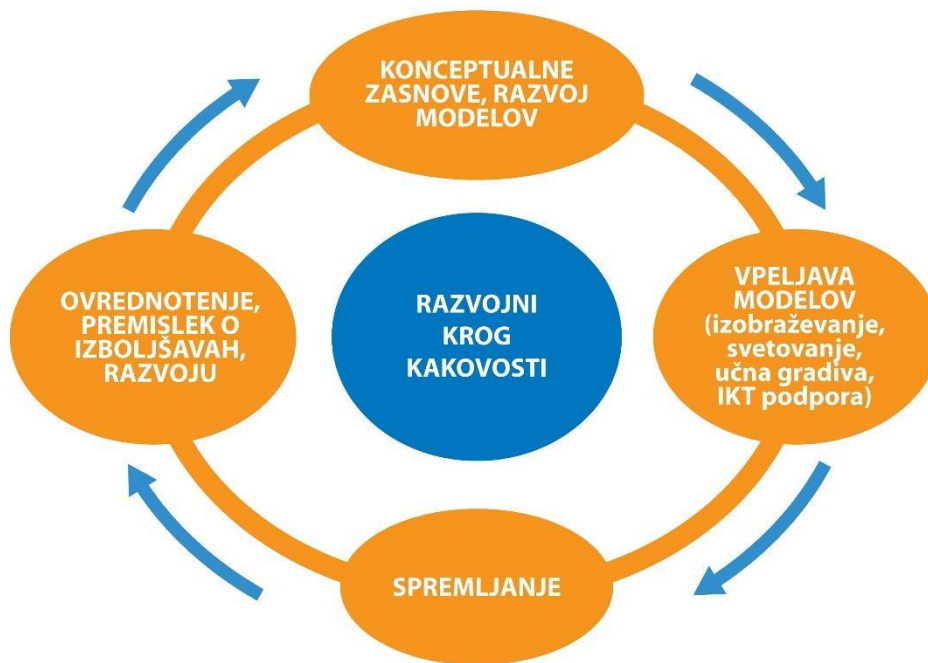
procjenjivanje kvalitete te ga zakonski definirala kao obvezno, što slovensko zakonodavstvo ne zahtijeva kao obvezno.

4. 1 POSTUPAK SAMOEVALUACIJE

Dok se u Sloveniji organizacija za obrazovanje odraslih na početku svakog ciklusa samoevaluacije odlučuje na kojim područjima, podpodručjima i kod kojih pokazatelja kvalitete će se provoditi samoevaluacija, u Hrvatskoj organizacije za obrazovanje odraslih koje se odluče za samoevaluaciju moraju je provesti na svim područjima, ali u uvodu samoevaluacijskog izvještaja moraju objasniti na kojim područjima kvalitete je u procesu samoevaluacije stavljen veći naglasak.

Pristup samoevaluaciji "Ponudimo odraslima kvalitetno obrazovanje" razvio je Andragoški centar Slovenije 2001. godine kao jedan od mehanizama za razvoj kvalitete u obrazovanju odraslih, a model POKI se iz godine u godinu, kako je već predstavljeno, nadograđivao i ažurirao. U Hrvatskoj je model samoevaluacije pripremila Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih 2020. godine, što znači da je riječ o primarnom obliku procjene kvalitete na temelju samoevaluacije u obrazovanju odraslih. Taj model će se u narednim godinama vjerojatno nadopunjavati i nadograđivati, slično kao što se razvijao slovenski model.

U obje zemlje, organizacije koje ocjenjuju kvalitetu prema modelu samovrednovanje, to obavljaju prema sustavnim postupcima i u redovitim intervalima, u skladu s **krugom kvalitete**:

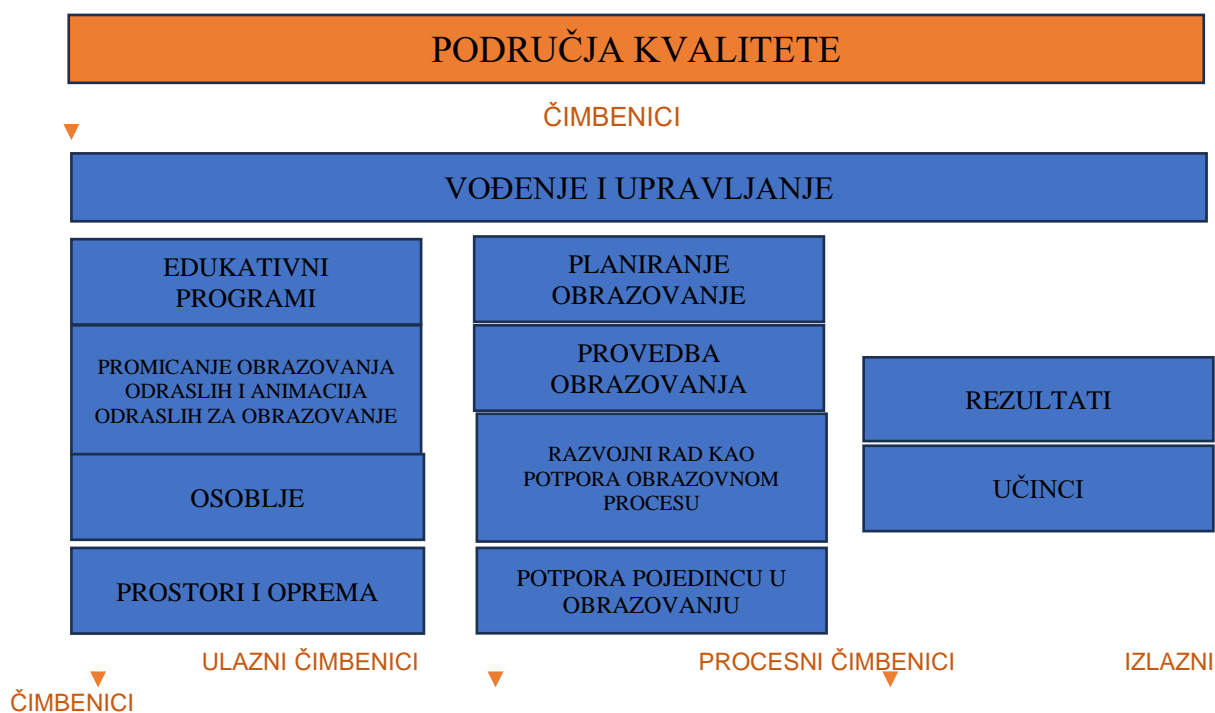
Izvor: Pristup samovrednovanju Odraslima nudimo kvalitetno obrazovanje (POKI). ACS, 2019.

4. 1. 1 PODRUČJA I POKAZATELJI KVALITETE

U Sloveniji je Andragoški centar Slovenije osmislio sustavan skup područja i pokazatelja kvalitete obrazovanja odraslih, koji organizacije koriste pri samoevaluaciji. Priručnik sa skupom područja, podpodručja, pokazatelja kvalitete, standarda kvalitete i kriterija koji se moraju ispuniti kod svakog pokazatelja kvalitete obrazovanja odraslih nosi naziv "Kazalniki kakovosti v izobraževanju odraslih" (ACS, 2013): <https://kakovost.acs.si/knjizna-polica/kazalniki-kakovosti-izobrazevanja-odraslih>. U zbirci je definirano 11 područja kvalitete, i to jedan transverzalni faktor, 4 ulazna, 3 procesna i 2 izlazna faktora, 31 podpodručje kvalitete, 98 pokazatelja kvalitete (iz kojih su izvedeni standardi kvalitete) i čak 498 kriterija, koji predstavljaju vodilju svakog standarda kvalitete.

Hrvatski model samoevaluacije predstavljen je u Priručniku za unutarnje osiguravanje kvalitete u obrazovanju odraslih, koji je 2022. godine izdala Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. U spomenutom priručniku definirano je 5 područja kvalitete i 18 standarda kvalitete, koji se procjenjuju prema 126 kriterijima.

To znači da organizacije za obrazovanje odraslih, kako u Sloveniji tako i u Hrvatskoj, koje pristupe procjenjivanju kvalitete po modelu samoevaluacije, imaju priručnik odnosno zbirku koja im služi kao vodilja u provedbi samoevaluacije.

Izvor: Pristup samovrednovanju Odraslima nudimo kvalitetno obrazovanje (POKI). ACS, 2019.

Slovenski model samoevaluacije, osim područja, ima i određena potpodručja procjene kvalitete, unutar svakog potpodručja postoji pokazatelj kvalitete koji je oblikovan u standard kvalitete na temelju određenih kriterija.

	PODRUČJE KVALITETE	PODPODRUČJA KVALITETE	POKAZATELJI KVALITETE
		a) VOĐENJE	vizija poslanstvo vrijednosti dugoročni i kratkoročni ciljevi komuniciranje i protok informacija upravljanje novcem
		b) PROCJENJIVANJE I RAZVOJ KVALITETE	interni sustav kvalitete plan samoocjenjivanja provedba samoocjenjivanja izvješće o kvaliteti akcijski plan za razvoj kvalitete

1	VOĐENJE I UPRAVLJANJE	c) SURADNJA S PARTNERIMA	• uspostavljena partnerska suradnja • informiranje u mrežama partnera • suradnja partnera u zajedničkim projektima • suradnja partnera u obrazovanju • suradnja partnera u razvijanju i procjenjivanju kvalitete
		d) STATUSNA ORGANIZIRANOST	• obrazovanje odraslih u normativnim aktima • sistematizacija radnih mjesta u obrazovanju odraslih • odlučivanje osoblja u obrazovanju odraslih • transparentnost financiranja obrazovanja odraslih
		e) RAZVOJ OSOBLJA I KREATIVNA ATMOSFERA	• zadovoljstvo osoblja • motivacija osoblja za kreativan rad • stručno usavršavanje i razvoj osoblja • poticanje prijenosa znanja u kolektivu • stručni identitet edukatora odraslih
2	IZOBRAŽEVALNI PROGRAMI	a) UTVRĐIVANJE OBRAZOVNIH POTREBA	• obrazovne potrebe sektora, struka • obrazovne potrebe okruženja • obrazovne potrebe ciljnih skupina
		b) RAZVOJ VLASTITIH OBRAZOVNIH PROGRAMA	• razvoj i ažuriranje obrazovnih programa • implementacija, uspostava novih ili obnova obrazovnih programa
		c) OBLIKOVANJE PROGRAMSKE PONUDE	• karakteristike programske ponude • neformalni obrazovni programi u ponudi • uvjeti za oblikovanje programske ponude
3	PROMOCIJA OBRAZOVANJA ODRASLIH I ANIMACIJA	a) PROMOCIJA OBRAZOVANJA ODRASLIH	• opća promocija obrazovanja odraslih • ciljna promocija obrazovanja odraslih
			• opća animacija za uključivanje u obrazovanje

	ODRASLIH ZA OBRAZOVANJE	b) ANIMACIJA ODRASLIH ZA OBRAZOVANJE	animacija za uključivanje u pojedine obrazovne programe
4	OSOBLJE	a) VRSTA I BROJ OSOBLJA	vrsta osoblja broj osoblja
		b) OSPOSOBLJENOST OSOBLJA ZA PROVOĐENJE OBRAZOVNIH PROGRAMA I AKTIVNOSTI OBRAZOVANJA ODRASLIH	obrazovni uvjeti posebna stručna osposobljenost
5	PROSTORI I OPREMA	a) PROSTORI	učionice prostori za rad osoblja prostori za aktivnosti obrazovanja odraslih
		b) OPREMA PROSTORA	opća oprema prostorija i IKT tehnologija didaktička oprema
6	OBRAZOVNO PLANIRANJE	a) PLANIRANJE PROVEDBE NA RAZINI ODGOJNO-OBRAZOVNOG PROGRAMA	izvedbeni plan i program za obrazovni program vrednovanje i priznavanje znanja analiza karakteristika i obrazovnih potreba grupe i pojedinaca koji uče provedbeni plan za studijsku grupu implementacijski plan za pojedine organizacijske modele
		b) IZVEDBENO PLANIRANJE NA RAZNIM PROGRAMSKIM CJELINAMA	planiranje provedbe u grupnim organizacijskim oblicima obrazovanja na razini programske cjeline planiranje provedbe u pojedine ustrojstvene oblike obrazovanja na razini programske cjeline
7	PROVEDBA OBRAZOVANJA	a) OBRAZOVNI PROCES	provođenje odgojno-obrazovnog procesa komunikacija u procesu učenja načini i metode provjere i vrednovanja postignuća polaznika
		b) IZVORI UČENJA	vrste sredstava na učenje didaktičke karakteristike sredstava za učenje
			oblici integracije u razvojnom radu, sudjelovanje u stručnim aktivima,

8	RAZVOJNI RAD U OBRAZOVANJU ODRASLIH	a) RAZVOJNI RAD	• sudjelovanje u projektima izvan organizacije koji omogućuju razvoj i razmjenu iskustava i dobre prakse, • sudjelovanje u projektima izvan organizacije koji omogućuju razvoj i razmjenu iskustava i dobre prakse • sudjelovanje na stručnim savjetovanjima, konferencijama i drugim stručnim skupovima
9	PODRŠKA POJEDINCU U OBRAZOVANJU I UČENJU U ORGANIZACIJI	a) RAZNOLIKOST I DOSTUPNOST PODRŠKE POJEDINCU	• raznolikost podrške pojedincima u obrazovanju i učenju • dostupnost oblika podrške pojedincu • informiranost pojedinca o oblicima podrške u organizaciji • informiranje pojedinca o oblicima podrške izvan organizacije
		b) PODRŠKA U UČENJU ZA POJEDINCA	• pomoć u nastavi • konzultacije i mentorstvo
		c) SAVJETODAVNA PODRŠKA POJEDINCU	• savjetovanje pojedinaca prije upisa u obrazovanje i pri upisu • uvodni razgovor • osobni obrazovni plan • savjetovanje pojedinca tijekom obrazovanja • savjetovanje pojedinca na kraju obrazovanja
		d) POTPORA POJEDINCU U SAMOSTALNOM UČENJU	• savjetodavna i mentorska podrška za samostalno učenje • pružanje mogućnosti za samostalno učenje
		e) POTPORA POJEDINCU U OTKLANJANJU PREPREKA U OBRAZOVANJU	• uklanjanje situacijskih prepreka • uklanjanje institucionalnih prepreka
		a) SUDJELOVANJE ODRASLIH U OBRAZOVANJU	• broj i karakteristike odraslih u obrazovanju • sudjelovanje ranjivih skupina u obrazovanju
			• napredovanje odraslih tijekom obrazovanja • odustajanje odraslih od obrazovanja

10	REZULTATI	b) OPĆA USPJEŠNOST ODRASLIH U OBRAZOVANJU	• učinak odraslih u internom vrednovanju znanja • učinak odraslih u vanjskom vrednovanju znanja • broj odraslih koji uspješno završe školovanje
		c) POSTIGNUĆA U ZNANJU	• ostvarivanje obrazovnih ciljeva • razvoj bazičnih sposobnosti • razvoj profesionalnih vještina
		d) ZADOVOLJSTVO SUDIONIKA I PARTNERA	• zadovoljstvo polaznika obrazovanjem • zadovoljstvo partnera suradnjom s organizacijom koja obrazuje odrasle
11	UČINCI	a) SUDJELOVANJE U CJELOŽIVOTNOM UČENJU	• sudjelovanje u daljnjem formalnom obrazovanju • sudjelovanje u neformalnom obrazovanju
		b) JAČANJE POLOŽAJA ODRASLIH NA TRŽIŠTU RADA	• povećane mogućnosti zapošljavanja • napredovanje na poslu
		c) JAČANJE SOCIJALNOG POVEZIVANJA I AKTIVAN RAD U ZAJEDNICI	• jačanje društvenih veza • aktivno djelovanje u zajednici

Izvor: Prilagođeno Indikatori kvalitete u obrazovanju odraslih. Andragoški centar Slovenije. Ljubljana, 2013.

Hrvatski model samoevaluacije ima definirana samo područja kvalitete, a svako područje ima određene standarde kvalitete. Kod svakog standarda kvalitete navedeni su kriteriji koji se moraju ispuniti kako bi se postigao pojedini standard, a također su kod svakog područja kvalitete navedena i pitanja koja organizacijama, koje procjenjuju kvalitetu metodom samoevaluacije, pomažu pri određivanju standarda, te dokazi koji se moraju priložiti.

	PODRUČJE KVALITETE	STANDARDI KVALITETE
		a) Organizacija za obrazovanje odraslih uspostavila je učinkovit sustav upravljanja.
		b) Organizacija za obrazovanje odraslih ima uspostavljen učinkovit interni sustav osiguranja kvalitete koji je dio strateškog upravljanja.

1	ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE SUSTAVOM KVALITETE	c) Organizacija za obrazovanje odraslih redovito provodi proces samovrednovanja te na temelju njega kontinuirano unapređuje kvalitetu svog djelovanja.
		d) Organizacija za obrazovanje odraslih kontinuirano prikuplja i analizira podatke o svim svojim aktivnostima, a dobivene rezultate koristi za daljnja poboljšanja i napredak.
		e) Organizacija za obrazovanje odraslih vodi i čuva andragošku dokumentaciju te izdaje javne isprave sukladno propisima.
2	OBRAZOVNI PROGRAMI, UČENJE I POUČAVANJE	a) Obrazovni programi temelje se na konceptu ishoda učenja i usklađeni su s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom.
		b) Učenje i poučavanje usmjereno je na polaznika i u skladu je s očekivanim ishodima učenja.
		c) Organizacija za obrazovanje odraslih omogućuje učenje temeljeno na radu i stjecanje praktičnih vještina.
3	POSTIGNUĆA SUDIONIKA I BRIGA O SUDIONICIMA	a) Vrednovanje postignuća polaznika je objektivno i dosljedno te osigurava postizanje predviđenih ishoda učenja.
		b) Organizacija za obrazovanje odraslih prati polaznike nakon završenog obrazovanja te u skladu s nalazima osigurava i razvija kvalitetu svog rada.
		c) Organizacija za obrazovanje odraslih osigurava upis polaznika iz ranjivih i podzastupljenih skupina te osigurava napredovanje polaznika.
		d) Organizacija obrazovanja odraslih ima primjeren sustav podrške polaznicima koji je prilagođen različitim potrebama.
4	LJUDSKI I MATERIJALNI RESURSI	a) Sredstva nastavnika dovoljna su za kvalitetnu realizaciju nastave i osiguravaju postizanje planiranih ishoda učenja.
		b) Prostorni i materijalni resursi primjereni su za provedbu programa obrazovanja odraslih i osiguravaju postizanje predviđenih ishoda učenja.
		c) Organizacija za obrazovanje odraslih djeluje svrhovito i razvojno.
5	INFORMIRANJE JAVNOSTI, KOMUNICIRANJE I	a) Udruga za obrazovanje odraslih objavljuje informacije o svim svojim aktivnostima i aktivno promiče ulogu i važnost obrazovanja odraslih.
		b) Organizacija za obrazovanje odraslih aktivno surađuje s drugim institucijama i organizacijama te promiče mobilnost i internacionalizaciju, prijenos znanja i inovativnost.

Izvor: Preuzeto iz Priručnika za unutarnje osiguranje kvalitete obrazovanja odraslih. Agencija za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Zagreb, 2022.

Ako usporedimo slovenski i hrvatski model procjene kvalitete po modelu samoevaluacije, uočavamo da se hrvatsko područje kvalitete "Upravljanje organizacijom i sustavom kvalitete" podudara sa slovenskim "Vodenje i upravljanje". Dok hrvatski model u navedenom području ima 5 standarda kvalitete, koje procjenjuje pomoću 40 kriterija, slovenski model u navedenom području ima 5 podpodručja kvalitete, 26 standarda kvalitete (pokazatelja) i 111 kriterija.

Hrvatsko područje kvalitete "Obrazovni programi, učenje i poučavanje" može se usporediti s tri slovenska područja kvalitete: "Obrazovni programi", "Planiranje obrazovanja" i "Izvođenje obrazovanja". Slovenska područja imaju 7 potpodručja i 21 standard kvalitete, koji se procjenjuju na temelju 126 kriterija, dok hrvatsko područje ima 3 standarda kvalitete, koji se procjenjuju na temelju 22 kriterija.

Slovenskim područjima kvalitete "Podrška pojedincu u obrazovanju i učenju" te "Rezultati" odgovara hrvatsko područje "Dosezi sudionika i skrb za sudionike". Slovenska područja imaju 9 potpodručja i 27 standarda kvalitete, koji se procjenjuju na temelju 146 kriterija, dok hrvatsko područje kvalitete ima 4 standarda kvalitete, koji se procjenjuju na temelju 30 kriterija.

Hrvatsko područje kvalitete "Ljudski i materijalni resursi" usporedivo je s dva slovenska područja, i to s područjem "Osoblje" te područjem "Prostori i oprema". Dok slovenska područja kvalitete imaju 4 podpodručja, 9 standarda i 50 kriterija, hrvatsko područje ima 2 standarda kvalitete i 21 kriterij po kojem se ti standardi procjenjuju.

Hrvatsko područje kvalitete "Informiranje javnosti, komunikacija i suradnja, integritet i etičnost" ekvivalentno je dvama slovenskim područjima kvalitete: "Promociji obrazovanja odraslih i animaciji odraslih za obrazovanje" te "Razvojnem radu u podršci obrazovanju odraslih". Hrvatsko područje ima 3 standarda i 13 kriterija, dok slovenska područja imaju 3 podpodručja, 9 standarda i 39 kriterija, iako se nijedno

područje ili potpodručje u slovenskom sustavu procjene kvalitete obrazovanja odraslih na temelju samoevaluacije ne odnosi na integritet i etičnost.

Slovenskom području kvalitete "Učinci" ne odgovara nijedno hrvatsko područje kvalitete. Ovo slovensko područje ima 3 potpodručja i 6 standarda kvalitete, koji se procjenjuju na temelju 26 kriterija.

4. 2 AKTIVNOSTI U OKVIRU CIKLUSA SAMOEVALUACIJE

Samoevaluacijski ciklus slovenskih organizacija za obrazovanje odraslih provodi se u 4 faze:

1. faza: PLANIRANJE SAMOEVALUACIJE (samoevaluacijski plan je dokument koji je osnova za provedbu samoevaluacije):
 - Odabiru se područje/a kvalitete i pokazatelji, kod kojih će se provesti samoevaluacija.
 - Odabiru se ili definiraju standardi kvalitete.
 - Zapisuju se osnovna samoevaluacijska pitanja koja pokazuju na čemu će biti fokus u samoevaluaciji.
 - Donose se odluke o tome tko ili što će biti izvor podataka i informacija.
 - Odabiru se metode kojima će se prikupiti podaci i informacije.
 - Priprema se instrumentarij za prikupljanje podataka i informacija.
2. faza: PROVOĐENJE SAMOVREDNOVANJA
 - podaci i informacije prikupljaju se kako bi se odgovorilo na pitanja samoevaluacije - prikupljeni podaci i informacije pomažu organizaciji u procjeni koliko dobro zadovoljava postavljene standarde kvalitete.
3. faza: IZRADA IZVJEŠĆA O SAMOVREDNOVANJU (samostalni dokument)
 - priprema se samoevaluacijsko izvješće u kojem se jasno, metodološki i sadržajno prikladno prikazuju prikupljeni podaci i informacije, koje se u izvješću interpretiraju i vrednuju,
 - provodi se rasprava o rezultatima samoevaluacije, koja svim sudionicima omogućava upoznavanje s tijekom samoevaluacije i njenim

nalazima te potiče prisutne na raspravu o dobrim postignućima i o slabijim ili lošim rezultatima te razlozima za njih, kao i da prisutni doprinesu prijedlozima za očuvanje i razvoj kvalitete.

- 4. faza: PRIPREMA I PROVEDBA AKCIJSKOG PLANA ZA RAZVOJ KVALITETE (akcijski plan je samostalan dokument koji nastaje na temelju samoevaluacijskog izvješća):
 - Priprema se akcijski plan za razvoj kvalitete, koji je ujedno plan očuvanja dobrog upravljanja i plan za uvođenje promjena u upravljanju organizacije i radu zaposlenika, kako bi organizacija ostvarivala svoje poslanje i dostigla svoju viziju.

Većina slovenskih organizacija za obrazovanje odraslih, koje procjenjuju kvalitetu u obrazovanju odraslih na temelju samoevaluacije, već je provela više ciklusa samoevaluacije, dok su hrvatske organizacije za obrazovanje odraslih završile prvi ciklus procjene kvalitete na temelju samoevaluacije.

Hrvatske organizacije za obrazovanje odraslih također provode ciklus samovrednovanja u 4 faze i to:

1. faza: PRIPREMA I PLANIRANJE PROCESA SAMOVREDNOVANJA:
 - planira se vremenski okvir procesa samovrednovanja,
 - utvrđuju se ciljevi i prioritete kvalitete, odnosno kojim područjima kvalitete će se dati veći naglasak u svakom ciklusu samovrednovanja,
 - utvrđuju se podaci koji će se prikupljati i dokazi koji će se koristiti (pokazatelji kvalitete),
 - dogovoriti obveze i obveze u provođenju samovrednovanja,
 - kolektiv komunicira o procesu samovrednovanja i motivira za provođenje samovrednovanja,
 - preispituje se razumijevanje procesa samovrednovanja,
 - pregledavaju se pripreme za samovrednovanje.

2. faza: PROVOĐENJE SAMOVREDNOVANJA:
 - prikupljaju se podaci i dokazi,
 - utvrđuju se metode koje će se koristiti u prikupljanju podataka,
 - u proces su uključeni vanjski i unutarnji dionici,

- razina kvalitete se samoprocjenjuje prema područjima i standardima kvalitete (obavezno uzeti u obzir deskriptore i pokazatelje kvalitete),
- izrađuje se izvješće o samovrjednovanju koje za svaki standard kvalitete sadrži analizu provedbe standarda kvalitete na temelju dokaza koji potkrepljuju analizu (izvješće o samovrjednovanju je samostalan dokument).

3. faza: STVARANJE PLANA NAPREDKA:

- plan mora biti usklađen s izvješćem o samovrednovanju²,
- potrebno je postaviti jasne ciljeve poboljšanja, odnosno s pokazateljima (dokazima) praćenja.

4. faza: PREGLED CJELOKUPNOG POSTUPKA SAMOVREDNOVANJA

- analiza kvalitete i učinkovitosti izvedene samoevaluacije,
- u proces analize uključeni su vanjski i unutarnji dionici.

U osnovi su aktivnosti procesa samoocjenjivanja identične, ali slovenske organizacije za obrazovanje odraslih, koje procjenjuju kvalitetu u obrazovanju odraslih na temelju samoocjenjivanja, u dvije različite faze provode samoocjenjivanje i pripremu izvješća o samoocjenjivanju, dok su u hrvatskim organizacijama provedba samoocjenjivanja i priprema izvješća o samoocjenjivanju jedna faza. Međutim, hrvatske organizacije u posljednjoj fazi postupka pregledavaju cijeli proces samoocjenjivanja s analizom, u koju uključuju vanjske i unutarnje dionike, dok je u slovenskim organizacijama za obrazovanje odraslih rasprava o samoocjenjivanju s dionicima dio pripreme izvješća.

² Mora sadržavati područja i standarde kvalitete koji trebaju biti poboljšani, nedostatke/slabosti koje su detektirane u okviru pojedinog područja/standarda kvalitete, prioritete, aktivnosti koje treba provesti za poboljšanje pojedinih standarda kvalitete, ciljeve poboljšanja na svakom području kvalitete, odgovornost za provođenje aktivnosti, dogovorene vremenske rokove i praćenje provedbe planiranih aktivnosti.

Također je tijekom istraživanja utvrđeno da u pojedinom ciklusu procjene kvalitete na temelju samoocjenjivanja slovenske organizacije za obrazovanje odraslih pripremaju 3 odvojena dokumenta:

1. plan samoocjenjivanja,
2. izvješće o samoocjenjivanju i
3. akcijski plan;

dok su hrvatske organizacije za obrazovanje odraslih u prvom ciklusu procjene kvalitete na temelju samoocjenjivanja pripremile samo izvješće o samoocjenjivanju.

5 RAZLIKE U UNUTARNJEM SUSTAVU KVALITETE SLOVENSKIH I HRVATSKIH ORGANIZACIJA ZA OBRAZOVANJE ODRASLIH

Iako organizacije za obrazovanje odraslih u Sloveniji i Hrvatskoj moraju imati određenu viziju i misiju organizacije, slovenske organizacije, osim navedenog, imaju i određene vrijednosti organizacije, koje nismo zabilježili u izvješćima o samoocjenjivanju hrvatskih organizacija. Također, nismo zabilježili među hrvatskim dokumentima izjavu o kvaliteti koja opisuje što organizacija za obrazovanje odraslih na području kvalitete osigurava i što zainteresirani mogu od nje očekivati.

Također, hrvatske organizacije za obrazovanje odraslih imaju imenovano povjerenstvo za kvalitetu, koje se sastoji samo od zaposlenika, dok slovenske organizacije, osim zaposlenika, moraju u povjerenstvo za kvalitetu imenovati i vanjske članove, koji nisu dio zaposlenika.

Hrvatske organizacije za obrazovanje odraslih ne uključuju brigu o kvaliteti u svoje temeljne strateške dokumente, nemaju obučenog i imenovanog savjetnika za kvalitetu, također nigdje nije određeno da se pitanja o kvaliteti moraju razmatrati na andragoškim skupovima (priručnik Agencije govori samo o internim i eksternim dionicima), da moraju imati interni sustav kvalitete predstavljen u povelji kvalitete ili drugom dokumentu i da na svojoj web stranici moraju imati predstavljene postupke i aktivnosti koje provode za procjenu i razvoj kvalitete.

Slovenskim organizacijama za obrazovanje odraslih Andragoški centar Slovenije dodjeljuje zeleni znak kvalitete, ako sustavno brinu o svojoj kvaliteti i kvaliteti svojih usluga u obrazovanju odraslih, čime dokazuju stalni i sustavni rad na području procjene i osiguranja kvalitete. To istovremeno znači da organizacije za obrazovanje odraslih, koje procjenjuju kvalitetu po modelu samoocjenjivanja, u Sloveniji, u određenom vremenskom razdoblju (svake 3 godine) moraju dokazivati da sustavno provode procese samoocjenjivanja. U Hrvatskoj vremensko razdoblje u kojem organizacije moraju provoditi proces samoocjenjivanja nije određeno, ali je određeno vremensko razdoblje, na koliko godina se provodi vanjska evaluacija.

6 VANJSKA EVALUACIJA

I u Hrvatskoj i u Sloveniji moguća je i vanjska evaluacija, koja je namijenjena stručnom vanjskom potvrđivanju kvalitete.

U Hrvatskoj se vanjska evaluacija provodi kao komplementarni proces na nacionalnoj razini. Vanjska evaluacija organizacija za obrazovanje odraslih regulirana je zakonodavstvom (hrvatski Zakon o obrazovanju odraslih je definira u 25. članku), postupak provedbe i pravila vanjske evaluacije zapisani su u internim aktima odgovornih ustanova. Vanjsku evaluaciju organizacija za obrazovanje odraslih provodi Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih na temelju Godišnjeg plana provedbe vanjske evaluacije organizacija ili na zahtjev pojedine organizacije. Na temelju provedenog postupka vanjske evaluacije Agencija priprema izvješće, čiji je sastavni dio prijedlog ocjene razine kvalitete. Samoocjenjivanje koje provodi organizacija osnova je za vanjsku evaluaciju. U biti, u postupku vanjske evaluacije provjerava se učinkovitost unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete i kontinuitet provođenja samoocjenjivanja, iako u Hrvatskoj nije određeno koliko dugo traje ciklus samoocjenjivanja i na koliko godina bi organizacija za obrazovanje odraslih trebala provoditi samoocjenjivanje. Prema zakonodavstvu, vanjska evaluacija trebala bi se provoditi svakih 5 do 7 godina.

U Sloveniji se organizacija za obrazovanje odraslih sama odlučuje hoće li sudjelovati u ekspertnoj vanjskoj evaluaciji, budući da ona nije zakonski propisana. Uvođenje

ekspertne vanjske evaluacije u pristup procjeni i razvoju kvalitete obrazovanja odraslih znači:

- poticanje održavanja već postignutih standarda kvalitete te uvođenje poboljšanja i razvoja kvalitete,
- izgradnju na unutarnjoj procjeni koju uvodno obavlja obrazovna organizacija na odabranim područjima sama (samoocjena),
- uvođenje načina kojim obrazovna organizacija dobiva kvalitetnu vanjsku povratnu informaciju o tome gdje je već dobra, gdje se pokazuju mogućnosti za njen daljnji razvoj.

Ekspertnu vanjsku evaluaciju provode:

- stručno-razvojna skupina ACS,
- ekspertni vanjski evaluator i
- obrazovna organizacija.

Među postupcima vanjske evaluacije u Sloveniji i Hrvatskoj postoje očite razlike, najuočljivija je da slovenski model procjene kvalitete u obrazovanju odraslih zakonski ne uvjetuje provedbu vanjske evaluacije, dok hrvatski to čini.

7 ZAKLJUČAK

Na temelju istraživanja utvrđeno je da se slovenski i hrvatski model procjene kvalitete u organizacijama za obrazovanje odraslih bitno ne razlikuju, budući da oba modela u osnovi temelje na samoocjenjivanju i vanjskoj evaluaciji, s tim da vanjska evaluacija u Sloveniji nije zakonski propisana.

U obje države, pristup samoocjenjivanja temelji na sustavnim postupcima koji se odvijaju planirano i po sustavnim, unaprijed određenim postupcima u redovnim vremenskim razdobljima, što čini krug kvalitete. U obje država su određena područja kvalitete, ali slovenski model ima i definirana podpodručja kvalitete te pokazatelje kvalitete, koji su oblikovani u standarde, dok hrvatski model, koji je puno skromniji, osim područja kvalitete ima utemeljene samo standarde kvalitete. Standardi kvalitete određuju se na temelju kriterija koje pri procjeni kvalitete moraju uzeti u obzir organizacije za obrazovanje odraslih u obje države.

Slovenski model pristupa samoocjenjivanju POKI, koji se koristi od 2001. godine, puno je razvijeniji od hrvatskog, koji je uspostavljen tek 2019. godine i zapravo je još na početku razvoja. S obzirom na činjenicu da se kvaliteta u obrazovanju sve više ističe, hrvatski model će se u budućnosti sigurno još razvijati i postati sofisticiran kao slovenski model. Najuočljivija razlika u procjeni kvalitete postupkom samoocjenjivanja u slovenskim i hrvatskim organizacijama za obrazovanje odraslih je u slobodi izbora područja i podpodručja te pokazatelja kvalitete u slovenskom modelu. U Sloveniji organizacije za obrazovanje odraslih u ciklusu samoocjene odabiru 3 područja i podpodručja kvalitete te pokazatelje, na kojima žele provesti samoocjenu, pri pokazateljima pak određuju/biraju standarde kvalitete. U hrvatskom modelu organizacije za obrazovanje odraslih moraju procjenjivati kvalitetu na svim područjima i ocijeniti u kojoj mjeri dostižu standarde kvalitete na pojedinom području.

Dokumentacija koja nastaje pri procjeni kvalitete na temelju samoocjenjivanja u obrazovanju odraslih u Sloveniji je znatno opsežnija nego u Hrvatskoj, jer su u prvom ciklusu samoocjenjivanja hrvatske organizacije za obrazovanje odraslih morale pripremiti samo izvješće o samoocjenjivanju, koje je, iako procjenjuju kvalitetu na svih 5 područja i na temelju dokaza samoocjenjuju postizanje pojedinog standarda kvalitete, manje opsežno.

Procjena kvalitete u obrazovanju odraslih u Sloveniji je u potpunosti digitalizirana, budući da se dokazi i ostala dokumentacija prikupljaju u aplikaciji, dok u Hrvatskoj takva aplikacija još nije uvedena.

Najuočljivija razlika između slovenskog i hrvatskog modela procjene kvalitete u obrazovanju odraslih na temelju samoocjenjivanja je u vanjskoj prepoznatljivosti. Andragoški centar Slovenije, koji je razvio model procjene kvalitete po modelu POKI, dodjeljuje zeleni znak kvalitete organizacijama koje sustavno brinu o svojoj kvaliteti i kvaliteti svojih usluga u obrazovanju, dok Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, koja je razvila hrvatski model procjene kvalitete u obrazovanju odraslih, takvu nagradu organizacijama koje sustavno brinu o kvaliteti ne dodjeljuje.

Co-funded by the European Union

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali CMEPIUS-a. Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti organ, ki dodeli sredstva.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or CMEPIUS. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Financirano sredstvi Evropske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Evropske unije ili CMEPIUS-a. Ni Evropska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.